

II spotkanie Partnerstwo BIEP w relacji uczestniczki wyjazdu Ewy Sieniarskiej:

W kwietniu 2014 roku partnerstwo gościło w Saksonii-Anhalt na zaproszenie dwóch organizacji niemieckich: **Netzwerk Zukunft Sachsen-Anhalt e.V. i Bundesverband der Regionalbewegung e.V.**

Saksonia-Anhalt powstała przez administracyjne połączenie części dawnej pruskiej prowincji Saksonia z dawnym Anhalt i częściami dawnego księstwa Brunszwiku. W latach 1945-1990 znajdowała się w granicach NRD.

Po transformacji, ten kiedyś kwitnący i bogaty region, stał się najbiedniejszą częścią Niemiec i boryka się z wieloma problemami społecznymi i gospodarczymi. Bardzo dużo osób, zwłaszcza młodych i wykształconych kobiet opuściło te tereny i obecnie rejon ten należy do jednego z mniej zaludnionych w Niemczech.

Tereny Saksonii-Anhalt to często bardzo żyzne ziemie, jedne z najlepszych w Europie.

Rolnictwo kwitło tu już w neolicie. Masowo wycinano lasy, żeby mieć jak najwięcej ziemi pod uprawy. Już w średniowieczu nie było tu prawie wcale lasów. W wieku XIX, podobnie jak i w XX, uprawiano głównie buraki cukrowe i pszenicę. W wieku XIX były tu duże monokultury. Skala tego zjawiska powiększyła się po wojnie wraz z przejściem majątków przez komunistów i nastaniem ery kołchozów.

Produkcja buraka cukrowego jest bardzo energochłonna, a ponieważ lasy zostały już wcześniej wycięte, zaczęto rozwijać wydobywanie węgla brunatnego. To spowodowało rozwój przemysłu maszynowego i industrializację. Obecnie tereny te zamieszkuje 2,3 mln ludzi i nie są w stanie wyżywić się z rolnictwa. Ziemia jest zajęta pod uprawy rzepaku i kukurydzy na biopaliwo. Krajobraz z wiatrakami został urozmaicony olbrzymimi biogazownikami. Do tego dochodzą gigantyczne ферmy trzody chlewnej, wydzielające fetor. Każdego dnia Niemcy tracą 7 ha tej najżyźniejszej ziemi pod budownictwo: dróg, autostrad, hal magazynowych, olbrzymich centrów handlowych i logistycznych. Ziemia zostaje zaasfaltowana i zabetonowana. Problemem staje się też utrzymanie autostrad – to kolejne gigantyczne koszty. Gospodarze spotkania przedstawili nam kilka cennych inicjatyw społecznych w regionie Saksonia-Anhalt

Osterwieck

Miasto w powiecie Harz. Najbardziej na wschód położona gmina kraju związkowego. Gmina zajmuje około 213 km² i liczy 11 700 mieszkańców.

W Osterwieck są silnie odczuwalne zmiany demograficzne. Populacja drastycznie kurczy się i starzeje. Według prognoz w ciągu kilku lat zostanie ok. 20% populacji. Dwie trzecie ludności pracuje poza regionem. W jednym z badań jedna czwarta młodych ludzi powiedziała, że nie mogą sobie wyobrazić, żeby mieszkać i pracować w Osterwieck.

Projekt „Specjaliści z regionu dla regionu”, ma wypełnić lukę braku wykwalifikowanych pracowników, którzy znajdą pracę w regionie.

Zadłużenie Osterwieck sięga 14 mln Euro i gmina jest na skraju upadłości. Mimo wszelkich starań, aby poprawić finanse w 2014 roku, niedobór między dochodami i wydatkami wynosi 1,7 mln €. Ale wsie Osterwieck są otwarte na działalność obywateli i organizacji. Planowane lub realizowane są tutaj również różne projekty, które mają poprawić przyszłość regionu.

W Osterwieck istnieje ponad 100 klubów i inicjatyw, które wspólnie z miastem i mieszkańcami opracowały projekt umożliwiający poprawę życia w mieście i na wsi, dla wszystkich grup wiekowych, a także dla przyszłych pokoleń.

Wcześniej, większość ludzi żyła w pogórzu Harzu z rolnictwa, dzięki dobrym glebom, które i dziś umożliwiałyby bardzo dobre rolnictwo. Obecnie produkuje się w Osterwieck silniki elektryczne, jest tu także duża farma wiatrowa, dostarczająca energię odnawialnej. Farma ta

jest częścią projektu pilotażowego RegModHarz. W projekcie tym wykorzystywana jest nie tylko energia wiatru, biogazu, słońca i elektrowni szczytowo-pompowej, lecz także wykorzystywane są pojazdy elektryczne.

Unikatowe w skali całego kraju są domy w Osterwieck. Zachowało się ponad sto domów zbudowanych z muru pruskiego pod koniec wojny trzydziestoletniej.

Działania edukacyjno-kulturalne w dawnym gospodarstwie owczarskim

W Osterwieck znajduje się stare gospodarstwo owczarskie, którego atrakcją, prócz zabudowań z muru pruskiego, jest kwadratowy gołębnik na średniowiecznym dziedzińcu. Zachowanie i odnowa dawnych zabudowań to jeden z celów Stowarzyszenia „Kultura w zagrodzie pasterza”. Odrestaurowane zabudowania Stowarzyszenie we współpracy z miastem i innymi klubami chce wykorzystać jako centrum społeczno-kulturalne. Stowarzyszenie powstało w 1993 roku i organizuje wiele imprez, takich jak wystawy, koncerty, wykłady, targi rzemieślnicze, spektakle teatralne i zajęcia twórcze, w tym warsztaty z ceramiki.

Centrum Doradztwa Energetycznego Osterwieck

Przede wszystkim chodziło o zwiększenie udziału mieszkańców w rozwój odnawialnych źródeł energii w regionie. Wyemitowano obligacje dla dwóch systemów fotowoltaicznych, z bonusem 100kWh dla klientów usług publicznych. Na tydzień przed końcem emisji obligacje zostały sprzedane w 100%. Planowane jest rozszerzenie akcji na inne obszary powiatu Harzu. Innym pomysłem było przeprowadzenie szkoleń dla bezpośrednich odbiorców energii – m.in. rzemieślników, właścicieli domów. Szkolenia były testowane z powodzeniem przy okazji różnych wydarzeń w Centrum Doradztwa Energetycznego Osterwieck.

Projekt Księgarnia Społeczna

Księgarnia społeczna stanowi przykład sensownego wykorzystania zasobów książkowych i umożliwia czytanie oraz posiadanie własnych książek, co jest szczególnie ważne dla dzieci. Dodatkowym aspektem tego projektu jest ożywienie centrum Osterwieck. Księgarnia jest czynna dwa razy w tygodniu, każdy może przynieść tu książki, każdy może je kupić za przysłówiowy grosz.

Kolorowa zagroda

Zabytkowy budynek jest właśnie odnawiany, zostanie do niego przeniesiona Biblioteka Publiczna i archiwa miejskie, sala rycerska będzie wykorzystywana jako miejsce różnych zdarzeń a w północnej części budynku powstaną cztery mieszkania dla niepełnosprawnych uczniów pobliskiej szkoły. Planowany remont jest prowadzony z wszelką dbałością o zachowanie historycznej wartości obiektu i z konstrukcją budynku, ale równocześnie wprowadzają nowoczesne i ekologiczne materiały budowlane.

Posiadłość Langenstein

Urzędnik skarbowy 1855 Wilhelm Rimpau nabył w roku 1855 gospodarstwo Langenstein. Do majątku należał dworek, pałac, farma owiec, młyn, lasy, pola, łąki i stawy. W 1913 roku kupił też majątek Böhnshausen. Wilhelm Rimpau zajmował się hodowlą roślin uprawnych na dużą skalę. Jako pierwszy skrzyżował żyto i pszenicę i stworzył pszenżyto. W 1861 roku rozpoczął hodowlę merynosów, która wspaniale rozwinęła się w Langenstein. Hodowla ta jest najstarszą hodowlą merynosów w Niemczech.

W wyniku reformy rolnej (1945 r.) nieruchomość została wywłaszczona i przekształcona w spółkę państwową, ale dalej prowadzono hodowlę merynosów. W 1993 roku założono Stowarzyszenie „Hodowla Merynosów Heimbürg 1861”, które kontynuuje hodowlę tej rasy.

Jednym z głównych zadań stowarzyszenia jest ochrona krajobrazu. Dzięki dużym gospodarstwom hodowlanym przyczynia się do zachowania krajobrazu kulturowego charakterystycznego dla gór Harzu.

Gospodarstwo owczarskie, najstarsze zachowane w Langenstein, zostało gruntownie odnowione w 1995 roku. Jest świadectwem symbiozy krajobrazu, ochrony zabytków i turystyki; a obecnie jest tu także wiejski hotel z restauracją, kawiarnią, sklep gospodarstwa. Langenstein jest od 2010 roku oficjalną siedzibą władz dzielnicy Halberstadt. Szczególnie słynne są wydrążone w piaskowych skałach domy zamieszkane przez robotników. Ostatni mieszkaniec wyprowadził się stąd w 1910 r.

Sklep w gospodarstwie Langenstein

Sklep rolniczy, stanowiący część gospodarstwa owczarskiego Langenstein oferuje podstawowe artykuły spożywcze i napoje, wędliny i mięso jagnięce z regionu. Ponadto ma różne inne towary przez co przypomina ofertą mały dom towarowy z produktami regionalnymi.

Inicjatywa Dorfladen

Dom towarowy w Deersheim został zamknięty pod koniec 2012 roku. Szczególnie dotknęło to ludzi starszych. Ankieta przeprowadzona wśród mieszkańców Deersheimer wykazała, że wiele osób potrzebuje takiego lokalnego sklepu, nawet są gotowi ponieść pewne koszty byleby sklep został ponownie uruchomiony. Dziś sklep oferuje mieszkańcom wsi lokalną żywność i artykuły konsumpcyjne codziennego użytku dobrej jakości, jak również usługi pocztowe, apteczne, małą kawiarenkę, dostęp do Internetu, a nawet lekarza.

Obywatelska inicjatywa Zilly

Obywatelska inicjatywa Zilly powstała w 2012 roku jako odpowiedź na zapowiadane cięcia i likwidację niektórych oddziałów przedszkolnych i szkolnych, których przyczyną są zmiany demograficzne.

Inicjatywa ta obejmuje nie tylko o opiekę nad dziećmi, ale także poprawę jakości życia na obszarach wiejskich. W przedszkolu Märchenburg Zilly prowadzona jest nie tylko wczesna edukacja dzieci, ale także osoby starsze mają tam zapewnioną opiekę, co tworzy związek między pokoleniami. Wszystko jest zintegrowane z kulturowym i historycznym miejscem - Wasserburg Zilly. Filarem inicjatywy są trzy kluby: Wasserburg Zilly, który przyczynia się do utrzymania i zachowania wartości tradycyjnych i kulturowych, KITA i miejscowym klubem sportowym „Zilly TSV 1911”.

Cele inicjatywy obywatelskiej Zilly:

- Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich;
- Promowanie równych szans dla wszystkich pokoleń;
- Tworzenie i rozwój silnego zaangażowania obywatelskiego;
- Zwiększenia zaangażowania w kraju, społeczeństwa i przyrody;
- Promowanie świadomości ekologicznej;
- Ułatwienie dostępu do kształcenia przez całe życie;
- Rozwój sieci i silne poczucie wspólnoty;
- Optymalizacja wymiany informacji i doświadczeń.

Altmark

Altmark obejmuje część niziny Północnej i stanowi jeden z najstarszych krajobrazów kulturowych w Niemczech. Dominuje tu rolnictwo, ale też półnaturalne lasy nizinne i wrzosowiska. Obecnie grunty są wykorzystywane w sposób jak najbardziej zróżnicowany, tak aby po 1/3 stanowiły lasy, łąki i grunty orne.

W Altmarku prowadzony jest projekt demonstracyjny „Aktywne regiony – ekorozwój wsi”. Rozwój gospodarczy i turystyka w Altmark są zdominowane przez rolnictwo, w którym znaczącą rolę ze względu na duży udział użytków zielonych odgrywa hodowla bydła. W ostatnich latach zostały wybudowane w regionie liczne biogazownie. Od 2009 roku Altmark jest jednym z 25 bioregionów. Ważnym przemysłem dla Altmark jest przemysł drzewny i przemysł spożywczy. Ostatnio w Altmark rozwija się turystyka. Znajdują się tu liczne zabytki. Na wsi jest prawie 400 kamiennych kościołów ; na wschodnim skraju Drömling są liczne szachulcowe kościoły.

Zrównoważona turystyka

Przez prawie 40 lat żelazna kurtyna dzieliła Europę. Rozdział polityczny, ideologiczny i przestrzenny przez granicę liczącej 8500 kilometrów prowadził również przez Harz. Zielony pas powstały wzdłuż żelaznej kurtyny, dziś jest najdłuższym korytarzem ekologicznym na kontynencie europejskim. Po otwarciu granic obszar ten ponownie stał się dostępny dla ludzi, jednak spowodowało to zagrożenia dla cennych siedlisk i śladów historycznych. Od 2007 roku w trzech regionach (w tym w Harzu) prowadzony jest rozwój zrównoważonej turystyki, wykorzystujący jako szczególny walor właśnie ten zielony pas.

Region ten znany jest w całej Europie z alei przydrożnych. Zakładali je w sposób bardzo przemysłany książęta pruscy. Wszystkie te aleje są teraz zinwentaryzowane i objęte ochroną. Nowe się zakłada przez cały czas, są to decyzje na szczeblu centralnym. Ochroną są też objęte stare sady gminne.

Gospodarstwo Bebertal

Gospodarstwo w tym miejscu istnieje od 1646 roku. Dziś chronione jest jako zabytek. W 2010 roku odkryła gospodarstwo przez przypadek pani Schnitzler. Załatwiła wszystkie formalności i po remoncie w maju 2011 roku powitano pierwszych gości. Pierwsi rowerzyści przybyli w czerwcu i zatrzymali się na noc. Powstała wtedy „Hofcafe” (kawiarnia w gospodarstwie). Pani Schnitzler ma plany przekształcenia byłej stadniny koni na miejsce dla sportu, tańca, gier i filmów.

Wioska ekologiczna Sieben Linden (Siedem Lip)

Jak żyć na zielono? Jak żyć ekologicznie we wspólnocie? Pytania te nie są nowe, ale bardzo aktualne. W ekowiosce „Sieben Linden” (Siedem Lip) niedaleko Poppau mieszkańcy próbują odpowiedzieć na te pytania zarówno szukając rozwiązań technicznych jak i społecznych. Dzięki nagrodzie Federalnej Fundacji Środowiska dla rozwoju i realizacji społeczno-ekologicznego modelu osadnictwa na obszarach wiejskich w 1997 roku możliwe było kupienie gruntów w gminie Bandau w Saksonii-Anhalt. Dziś w ekowiosce Sieben Linden mieszka 100 osób dorosłych i 40 dzieci. Ale Sieben Linden nie chce być wyspą ekologiczną. Mieszkańcy chcą zachęcić swoim przykładem zrównoważonego życia innych. Dlatego też powstała oferta kursów, obozów letnich, wakacji z opieką nad dziećmi i wiele więcej (program na stronie www.siebenlinden.de). Oprócz mieszkańców są stali goście. Pięć wybranych rad i różne małe grupy decydują o kwestiach społecznych, administracyjnych, finansów, edukacji i żywności. Na comiesięcznych spotkaniach omawiane są zagadnienia ogólne, które wpływają na każdego i podejmowane decyzje większością 2/3 głosów, z możliwością weta. W realizacji zadań społecznych, takich jak gotowanie, ogrzewanie, sprzątanie, itp. uczestniczą wszyscy. Jedzenie jest wyłącznie ekologiczne. Nadrzędnym celem w Sieben Linden jest zmniejszenie negatywnego wpływu człowieka na środowisko we wszystkich dziedzinach życia. Na około trzech akrach ogrodu produkowane jest 70% ekologicznych warzyw.

Większość domów energooszczędnych jest zbudowana z gliny i słomy. Bele słomy pochodzą z gospodarstw ekologicznych z okolicy. Domy są w większości otynkowane gliną, który pochodzi częściowo z własnych gruntów. Do ogrzewania wody służą systemy solarne. Systemy fotowoltaiczne produkują średniorocznie 65% zużywanej w Sieben Linden energii. Suche toalety pozwalają zaoszczędzić wodę.

We wsi znajduje się obecnie centrum konferencyjne, ogród w rynku, drzewa owocowe, przedszkole, firma spedycyjna, sklep z biżuterią, zakład stolarski i remontowy. Od ubiegłego roku jest tu też fabryka produkująca wegańskie pasty kanapkowe.

Mieszkańcy spędzają dużo czasu razem na procesach planowania i świadomej pracy. Szacuje się, że w ciągu najbliższych 10 do 20 lat liczba mieszkańców wzrośnie do 300, przy jednoczesnym zachowaniu jakości społecznej i środowiskowej.

Energooszczędne domy we wiosce ekologicznej SIEBEN LINDEN

Mieszkania wykute w skale

Wodę oszczędza się na każdym kroku – warzywa na polu podlewane są w sposób kropelkowy

W każdym ogródku stawiane są domy (hotele) dla dzikich zapylaczy

Charakterystyczny budynek w Osterwieck

Wszyscy zbierają wodę deszczową

Kantyna we wiosce ekologicznej – wspólne przygotowywanie posiłków i wspólne sprzątanie

Chleb piecze się w domu – ma być na zakwasie, z mąki gruboziarnistej i bez glutenu!